

BEDROS HORASANGIAN

CÎȚIVA PIANIȘTI, ENESCU ȘI MUZICA

Trăim acut, mai ales în ultimii doi ani, sub semnul unui eticism modelat dintr-un estetism ieșit din propria-i matcă. Excesele denunță stările de criză, exacerbările interogative, retorica culpabilizatoare și demagogia justificativă ne implică individual. Sintem chemați «la rampă» rînd pe rînd, uneori, alteori dăm buzna cu toții. Regulile jocului în marginile intervalului se modifică în fiecare clipă în funcție de infinite aproximații și nedeterminabili factori greu de prins într-o anume formulă. Clipă de clipă, ore, zile, săptămîni. Timp, Timpul, singura certitudine. Și doar arta care poate să-l înfrunte. Doar artele care pot să-l ignore. Și iar ne regăsim în expoziții, ne salutăm pe la concerte, stagiunea teatrală ne pune din nou în față o oglindă pentru efemerele noastre certitudini, cinematograful — iluzie, muzica — o consolare. Sau ce anume? Emoții, stări, momente. Cultura mediatizată și mondenizată în exces, uneori pînă la refuz, vine peste noi. Ca și politica. Și toate celelalte. Reușește să ne schimbe, să ne modifice mentalitățile, felul de a fi, de a trăi sau de a accepta moartea? Aici fiecare e obligat să răspundă pe cont propriu. A fost un an în care cîteva din marile mituri ale pianului au dispărut. Aproape că nici nu ne-am dat seama. Preocupați de micile noastre meschinării aproape că nici nu ne pasă. Ce să mai însemne moartea lui Wilhelm Kempff sau a lui Claudio Arrau? Sau a lui Rudolf Serkin. Mari maeștri ai claviaturii care au concertat și pe meleagurile noastre mioritice. Mari maeștri care au alimentat energia noastră sufletească, veșnic asediata noastră subterană, de a nu ceda în fața mizeriilor acestei lumi. Un alt pianist cu «nervi de oțel» precum Prokofiev e aniversat anul acesta pentru un centenar de glorie și suferință omenească. Oare nu ne-ar face bine dacă am mai asculta «Dragostea celor trei portocale» în locul tuturor inepțiilor îngurgitate, în allegro și alergic, zi de zi la televiziune? Aniversarea lui Prokofiev, ca și a lui Mozart de altfel, trece, din păcate, neobservată. O expoziție cu lucrări de artă aparținînd fostei (și actualei încă, sub firmă revopsită din roșu în tricolorul național) gospodăriei de partid a-atras o mulțime de vizitatori mai mult prin interesul exotic pentru proprietari și mai puțin prin valoarea în sine a numelor lui Andreescu, Grigorescu, Luchian și toți ceilalți. O altă excelentă expoziție a lui T.D. Moraru, la Simeza, a mai spart tenacitatea noastră de a cîrîi și mîrîi tot timpul citind ziarele. Și Festivalul Enescu, desigur. Un mamut cultural născut din orgoliile și vanitatea propagandistică a unei stăpîniri pentru care arta era, mai ales, un mijloc de a consolida o ideologie, a folosit celor «de jos» să ia contact cu mari nume ale muzicii contemporane. Criteriile politico-ideologice puteau fi depășite din moment ce un John Barbirolli sau Aldo Ciccolini nu înjurau Partidul Comunist chiar dacă veneau din țări «imperialiste». Precedentele ediții ale Festivalului Enescu ne-au prilejuit — ce termen tocit ca un cuțit de bucătărie, taie cel mai bine dar nu-l poți folosi cînd apar musafirii! — contactul cu o mulțime

de mari artiști. Muzicieni de talia lui Karajan și Oistrach, Menuhin și Szeryng, Richter, Cassadó și Zubin Mehta, lista este, oricum, impresionantă. În același timp programele, care prin conținutul lor, cu mici tributuri ocazionale, au produs mari satisfacții multor mii de români necăjiți. Ne despărțim aici de dl. Andrei Pleșu cînd vorbea de calitatea «dezolantă» și «dezamăgitoare» a anterioarelor ediții ale Festivalului. Cum, necum, Festivalul Enescu a rămas o plută a Meduzei pentru melomanii români. Cu toate interdicțiile și fondurile împuținate ce i s-au administrat. Fără concurs. Fără prea multă pompă în ultimii ani. Acum, azvîrliți direct în ghiarele economiei de piață trebuie să facem față concurenței și cheltuielilor de organizare. Din ce în ce mai greu de obținut. Oricum, cîteva prezențe notabile, dar mai ales calitatea unor muzicieni români, de la Valentin Gheorghiu și Dan Grigore pînă la Mihaela Martin și Marina Krilovici ne-au bucurat suficient ca să nu mai regretăm prezentul. Am trăit destul în deceniile ce au rămas în urmă, mai mult în trecut decît în viitor. Ar trebui să ne recordăm imediatului dacă mai sintem capabili. Muzica ne poate ajuta, ne poate fi de folos tocmai cînd nu mai credem în virtuțile ei. Modelul oferit de Enescu ne poate sluji. Într-o existență goliță de senzori universul sunetelor ne poate face să vibrăm din nou. Să reînvățăm să trăim adevărat. Amendînd exhibițiile virtuozității cu iz senzațional, denunțînd lenea și gustul îndoielnic drapate în perfecțiune, muzica și interpretarea enesciană conțin o mărturie și nu un avertisment. Într-un secol în care tehnicile și abilitățile de tot soiul și-au cîștigat numeroși adepți, într-un sfîrșit de mileniu posomorît și rece — computerele nu au sentimente — bucuria muzicii, dar și a vieții, dispare. Trăim ca să nu murim. Așa, de-a valma, înainte. Ce-o fi o fi. Alternînd mereu propriile noastre trăiri. Fără să mai fim conștienți de noi înșine, de prietenii și idealuri, de dragoste și virtuți înalte. Trăirile noastre au devenit de gradul doi. Aproximative. Cu imaginea bruiată. Buni sau răi, nu mai percepem jocul sublim și patetic-subiectiv al lumii din preajmă. Contururile s-au estompat, chiar și sentimentele, chiar și ideile vin «de-a-gata». Într-o lume dominată doar de inteligență — dar și de instincte ce dau de atîtea ori în clocot —, într-o lume în care computerele spun «Te iubesc!» fără să simtă despre ce este vorba, muzicienii de talia lui Enescu și Lipatti, Kempff sau Casals rămîn o speranță la îndemîna noastră. Absurdul vieții dacă nu poate fi ocolit poate fi măcar ignorat. Inconștientul e în afara timpului. Muzica realcătuiește o nouă geografie a realului. Pentru uzul și abuzul nostru propriu. Nu ne rămîne decît să mergem la concerte, să cumpărăm discuri, să ascultăm muzică și să constatăm, ca să nu devenim ridicoli, că așa ceva nu există. Precum personajul lui Preda în fața girafei de la grădina zoologică. Poate girafa sintem noi înșine și nu ne-am dat seama. Încă.

CONCURS

Revista «Teatrul Azi» și-a propus să stabilească o rețea de corespondență permanentă în orașele și zonele unde există instituții teatrale profesioniste (de stat sau particulare). Invităm pe cei interesați să trimită cîte o cronică teatrală la cea mai recentă premieră, însoțită de cîteva date personale ale autorului.

Croniclele selectate vor fi publicate în revistă, urmînd ca redacția să stabilească o legătură permanentă cu semnatarii lor.

Am fi interesați să atragem și să încurajăm în direcția criticii de teatru îndeosebi autori finieri.

«TEATRUL AZI»